

Marknadskontrollmyndigheter – befogenheter och sanktionsmöjligheter

Betänkande av 2016 års marknadskontrollutredning

Stockholm 2017

STATENS OFFENTLIGA
UTREDNINGAR

SOU 2017:69

SOU och Ds kan köpas från Wolters Kluwers kundservice.
Beställningsadress: Wolters Kluwers kundservice, 106 47 Stockholm
Ordertelefon: 08-598 191 90
E-post: kundservice@wolterskluwer.se
Webbplats: wolterskluwer.se/offentligapublikationer

För remissutsändningar av SOU och Ds svarar Wolters Kluwer Sverige AB
på uppdrag av Regeringskansliets förvaltningsavdelning.

Svara på remiss – hur och varför

Statsrådsberedningen, SB PM 2003:2 (reviderad 2009-05-02).

En kort handledning för dem som ska svara på remiss.

Häftet är gratis och kan laddas ner som pdf från eller beställas på regeringen.se/remisser

Layout: Kommittéservice, Regeringskansliet

Omslag: Elanders Sverige AB

Omslagsillustration: Robert Nyberg

Tryck: Elanders Sverige AB, Stockholm 2017

ISBN 978-91-38-24666-5

ISSN 0375-250X

Till statsrådet Ann Linde

Regeringen beslutade den 9 juni 2016 att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att bl.a. kartlägga vilka myndigheter som bedriver marknadskontroll och vilka befogenheter och sanktionsmöjligheter myndigheterna har i denna verksamhet samt att analysera om befintliga befogenheter och sanktionsmöjligheter är lämpliga för att uppnå en ändamålsenlig och resurseffektiv marknadskontroll i Sverige.

Till särskild utredare förordnades från och med den 1 september 2016 f.d. justitierådet Annika Brickman.

Som experter i utredningen förordnades från och med den 1 oktober 2016 rättssakkunnige Christian Finnerman, Utrikesdepartementet, inspektören Karin Rumar, Kemikalieinspektionen, enhetschefen Mikael Schmidt, Konsumentverket, utredaren Anna Stattin, Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll, departementssekreteraren Jonas Wester, Utrikesdepartementet, och juristen Åsa Wiklund Fredström, Arbetsmiljöverket.

Åsa Wiklund Fredström entledigades från uppdraget som expert från och med den 1 april 2017, och samtidigt förordnades tillförordnade chefsjuristen Anna Varg, Arbetsmiljöverket, att vara expert i utredningen.

Hovrättsassessorn Sara Vinnefors har varit sekreterare åt utredningen från och med den 12 september 2016.

Utredningen, som har antagit namnet 2016 års marknadskontrollutredning, överlämnar nu sitt betänkande *Marknadskontrollmyndigheter – befogenheter och sanktionsmöjligheter* (SOU 2017:69). Med detta är arbetet slutfört.

Stockholm i september 2017

Annika Brickman

/Sara Vinnefors

Innehåll

Sammanfattning	9
Summary	19
1 Författningsförslag.....	29
1.1 Förslag till lag (2019:000) om marknadskontroll av produkter	29
1.2 Förslag till lag om ändring i produktsäkerhetslagen (2004:451).....	36
2 Utredningens uppdrag och arbete.....	37
2.1 Utredningens uppdrag.....	37
2.2 Utredningsarbetet.....	38
2.3 Betänkandets disposition.....	39
3 Gällande rätt.....	41
3.1 Inledning.....	41
3.2 Den fria rörligheten inom EU för varor.....	42
3.2.1 Tullunionen och den inre marknaden	42
3.2.2 Principen om ömsesidigt erkännande	43
3.2.3 Förordningen om ömsesidigt erkännande.....	45
3.2.4 Svenska regler om ömsesidigt erkännande.....	47
3.3 Harmonisering på den inre marknaden	48
3.3.1 Rättsakter enligt den nya metoden.....	48
3.3.2 Ramverk för EU-lagstiftning på varuområdet.....	50

3.4	Marknadskontroll.....	51
3.4.1	Förordningen om ackreditering och marknadskontroll.....	51
3.4.2	Det allmänna produktsäkerhetsdirektivet.....	61
3.5	Förslag om framtida lagstiftning om marknadskontroll och produktsäkerhet	66
4	Internationell utblick.....	71
4.1	Norsk rätt	71
4.2	Finsk rätt.....	73
4.3	Nederländsk rätt.....	75
4.4	Tysk rätt.....	76
4.5	Irländsk rätt	77
4.6	Sammanfattande slutsatser.....	78
5	Marknadskontroll i Sverige.....	79
5.1	Inledning.....	79
5.2	Marknadskontrollbegreppet	79
5.2.1	Marknadskontroll och annan produktreglering....	79
5.2.2	Marknadskontroll i unionsrättslig kontext	82
5.2.3	Marknadskontroll i nationell rätt.....	86
5.3	Den svenska organisationen av marknadskontroll.....	91
5.3.1	Marknadskontrollrådets sammansättning	91
5.3.2	Utredningens kartläggning av marknadskontroll i Sverige.....	93
5.3.3	Myndigheter som ingår i Marknadskontrollrådet	94
5.3.4	Övriga statliga myndigheter	166
5.3.5	Kommuners verksamhet med marknadskontroll.....	184
5.3.6	Sammanfattande slutsatser	190

6	Överväganden och förslag.....	199
6.1	Utgångspunkter	199
6.2	Gemensamma befogenheter och sanktionsmöjligheter	201
6.2.1	Befogenheter och sanktionsmöjligheter i förordning (EG) nr 765/2008 och i det allmänna produktsäkerhetsdirektivet.....	201
6.2.2	Behovet av gemensamma befogenheter och sanktionsmöjligheter.....	203
6.2.3	Hur ska regleringen om enhetliga befogenheter och sanktionsmöjligheter utformas?	208
6.3	En horisontell lag om marknadskontroll.....	211
6.3.1	Tillämpningsområde och definitioner	211
6.3.2	Hur förhåller sig den föreslagna lagen till gällande regelverk?	219
6.3.3	Hur ska den föreslagna lagen genomföras?	225
6.3.4	Marknadskontrollmyndigheterna och deras uppgifter.....	226
6.3.5	Proportionalitetsprincipen.....	229
6.3.6	Vilka utredningsbefogenheter bör myndigheterna ha i sin marknadskontroll?.....	231
6.3.7	Vilka ingripandebefogenheter bör myndigheterna ha?	244
6.3.8	Sanktioner	251
6.3.9	Överklagande	265
6.4	Särskilt om CE-märkning.....	267
6.5	Färre statliga myndigheter bör ha marknadskontrollansvar	269
6.6	Områden där marknadskontrollmyndighet saknas	271
6.7	Ökad effektivitet genom strategisk planering och bättre myndighetssamarbete	271
6.8	Ökad effektivitet genom bättre information, stöd och service.....	273
7	Ikraftträdandebestämmelser	275

8	Konsekvensanalys.....	277
8.1	Konsekvensanalysens innehåll.....	277
8.2	Förslaget om en horisontell lag om marknadskontroll av produkter.....	278
9	Författningskommentar	285
9.1	Förslaget till lag (2019:000) om marknadskontroll av produkter.....	285
9.2	Förslaget till lag om ändring i produktsäkerhetslagen (2004:451)	304
 Bilaga		
Bilaga 1	Kommittédirektiv 2016:49.....	305

Sammanfattning

Uppdraget

Utredningen har i uppdrag att kartlägga vilka myndigheter som bedriver marknadskontroll i Sverige. Kartläggningen syftar till identifiera eventuella brister i styrningen och samordningen av myndigheternas arbete samt möjligheter till effektivisering.

I uppdraget ingår också att kartlägga de befogenheter och sanktionsmöjligheter som marknadskontrollmyndigheterna i Sverige har och att analysera om och hur skillnaderna påverkar myndigheternas förutsättningar att bedriva en effektiv marknadskontroll. Utredningen ska också analysera om befintliga befogenheter och sanktionsmöjligheter är lämpliga för att uppnå en ändamålsenlig och resurseffektiv marknadskontroll i Sverige. Utredningen ska också lämna de författningsförslag eller förslag till andra åtgärder som det finns anledning till.

Marknadskontroll

Marknadskontroll avser myndigheters kontroll av att produkter som tillhandahålls på marknaden motsvarar uppställda krav, t.ex. olika säkerhetskrav, samt att produkten är märkt på föreskrivet sätt och försedd med nödvändig dokumentation. Kontroll i konstruktions- och tillverkningskedet räknas inte som marknadskontroll. Marknadskontroll omfattar inte heller upprepade kontroller av produkter som har tagits i bruk.

Marknadskontrollmyndigheternas befogenheter och sanktionsmöjligheter

Utredningen har frågat myndigheterna som ingår i Marknadskontrollrådet, ett nationellt samordningsorgan för marknadskontrollen, om deras marknadskontrollverksamhet. Vissa andra statliga myndigheter samt länsstyrelserna har tillfrågats om de bedriver marknadskontroll och hur denna verksamhet i så fall ser ut. Liknande frågor har skickats till utvalda kommuner.

Samtliga myndigheter som ingår i Marknadskontrollrådet, förutom Socialstyrelsen, Kommerskollegium och Tullverket, bedriver marknadskontrollverksamhet. Bland övriga tillfrågade myndigheter bedriver sex stycken sådan verksamhet som helt eller i vissa delar kan jämföras med marknadskontroll. Sammanfattningsvis rör det sig om 22 statliga myndigheter som har ett marknadskontrollansvar eller ett tillsynsansvar som kan jämföras med ett sådant ansvar. Kommunerna har också ett marknadskontrollansvar som delas med statliga myndigheter.

Av utredningens kartläggning framgår att myndigheternas marknadskontroll styrs av en rad olika regelverk; förordning (EG) nr 765/2008¹, förordning (EG) nr 764/2008², produktsäkerhetslagen samt sektorsspecifik produktlagstiftning. De flesta myndigheter kontrollerar också flera olika produktgrupper och tillämpar därför delvis olika regelverk i sin kontroll. Det förekommer också att myndigheternas befogenheter och sanktionsmöjligheter anges på olika nivåer i lagstiftningen. Sådana regler kan alltså finnas i lag, förordning eller myndigheternas egna föreskrifter.

Utredningens kartläggning av de svenska marknadskontrollmyndigheternas verksamhet visar att de myndigheter som bedriver marknadskontroll har likartade befogenheter och sanktionsmöjligheter i sin kontrollverksamhet på samtliga produktområden. Detta gäller alltså både kontrollen inom det harmoniserade området och den marknadskontroll som bara styrs av den nationella sektors-

¹ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 765/2008 av den 9 juli 2008 om krav för ackreditering och marknadskontroll i samband med saluföring av produkter och upphävande av förordning (EEG) nr 339/93.

² Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 764/2008 av den 9 juli 2008 om förfaranden för tillämpning av vissa nationella tekniska regler på produkter som lagligen saluförts i en annan medlemsstat och om upphävande av beslut nr 3052/95/EG.

lagstiftningen. I korthet kan kartläggningens resultat sammanfattas enligt följande.

Myndigheterna har rätt till nödvändiga upplysningar, dokumentation och andra handlingar samt att ta produktexemplar för provning eller undersökning. Flera av myndigheterna har rätt att kräva att den ekonomiske aktören ersätter myndigheten för kostnaden för provning och undersökning. I många fall är rätten till ersättning dock villkorad av att den undersökta produkten inte uppfyller gällande krav.

Vidare har myndigheterna rätt att få tillträde till utrymmen och lokaler för att kunna genomföra sin kontroll. På begäran av en myndighet ska Polismyndigheten i normalfallet bistå när myndigheten vidtar de nämnda åtgärderna. Vissa av myndigheterna kan i stället ansöka om handräckning hos Kronofogdemyndigheten. Myndigheterna har också rätt att meddela de förelägganden och förbud som krävs för att de författningar som styr produktkraven ska efterlevas. Normalt får beslut och förelägganden förenas med vite.

Det som skiljer myndigheterna åt mest är möjligheten att besluta om sanktionsavgifter, en möjlighet som vissa myndigheter saknar och för andra myndigheter saknas för vissa produktkategorier. I stället för sanktionsavgift förekommer att vissa överträdelser av produktregler är straffsanktionerade med böter eller fängelse i straffskalan.

En horisontell lag om marknadskontroll

Behovet av en horisontell lag om marknadskontroll

Utredningen föreslår att en ny lag om marknadskontroll bör införas. Lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2019.

Motiven för en ny lag är följande. Varje marknadskontrollmyndighet har ofta att förhålla sig till flera olika regelverk i kontrollverksamheten. Att det förekommer skillnader – om än mindre sådana – i de olika myndigheternas regelverk om befogenheter och sanktionsmöjligheter kan också leda till att ekonomiska aktörer, vilkas produkter inte uppfyller gällande krav riskerar att behandlas olika trots att det kan vara fråga om relativt likartade regelöverträdelser. De olika regelverken kan också göra kontrollen svåröverskådlig, både för kontrollmyndigheten och för den enskilde aktören.

I vissa regelverk som genomför harmoniserad lagstiftning saknas ett uttryckligt utpekande av marknadskontrollmyndighet, vilket kan medföra att marknadskontrollansvaret inte alltid är tydligt för den enskilda myndigheten och att det är oklart vilka befogenheter och sanktionsmöjligheter myndigheten har. Genom att regler om myndigheternas befogenheter och sanktionsmöjligheter samlas i en lättöverskådlig lag blir reglerna tydliga både för myndigheter och för den enskilda ekonomiska aktören.

En sådan lag gör också förfarandet vid genomförandet av nya EU-direktiv på produktområdet enklare. Lagstiftaren behöver då inte göra nya överväganden om marknadskontrollmyndigheters befogenheter och sanktionsmöjligheter för varje nationell lag som genomför ett sådant direktiv. Dessa överväganden har ju redan gjorts i samband med införandet av den horisontella lagen. Lagstiftaren riskerar inte heller att det uppstår skillnader i myndigheters befogenheter och sanktionsmöjligheter vid genomförandet av olika EU-direktiv. En gemensam lag kan också bidra till en mer enhetlig myndighets- och domstolspraxis på området.

Lagens tillämpningsområde och förhållande till övrig produktlagstiftning

Den nya lagen ska tillämpas på nya och begagnade produkter som tillhandahålls på marknaden.

Reglerna om marknadskontroll i förordning (EG) nr 765/2008 gäller för produkter på det harmoniserade området. I artikel 19 i förordningen finns regler om vilka befogenheter marknadskontrollmyndigheterna har i genomförandet av sin kontrollverksamhet. Förordningens regler om befogenheter är direkt tillämpliga i Sverige och gäller alltså framför de regler om befogenheter som ingår i den horisontella lagen. Dessa regler gäller alltså endast för kontrollen av produkter på det icke-harmoniserade området. Den föreslagna lagen innehåller också bestämmelser som kompletterar EU-förordningens regler, t.ex. i fråga om rätt till biträde av Polismyndigheten vid utövandet av olika marknadskontrollåtgärder. Förordning (EG) nr 765/2008 innehåller inte några regler om sanktioner som är direkt tillämpliga i medlemsstaterna. De sanktionsregler som föreslås i den nationella lagen omfattar således samtliga produkter, dvs. även produkter på det harmoniserade området.

Lagen om marknadskontroll föreslås inte innehålla några regler om produktkrav. Sådana produktkrav kommer även fortsättningsvis att regleras i sektorsregelverken på produktområdet. De konsumentprodukter för vilka det inte finns särskilda bestämmelser med samma syfte som produktsäkerhetslagens regler kommer fortfarande att omfattas av produktsäkerhetslagens regler om säkra produkter.

Produktsäkerhetslagen innehåller också regler om befogenheter och sanktionsmöjligheter som tillkommer myndigheterna i sin verksamhet med marknadskontroll. Eftersom utredningens lagförslag innebär att samtliga produkter som regleras av produktsäkerhetslagen ska omfattas av den nya lagen om marknadskontroll bör det framgå av produktsäkerhetslagen att för produkter gäller reglerna i den nya lagen beträffande myndigheters marknadskontrollverksamhet. På motsvarande sätt bör det i den föreslagna lagen om marknadskontroll anges att den i de nämnda delarna genomför det allmänna produktsäkerhetsdirektivets bestämmelser.

En gemensam lag om marknadskontroll påverkar sektorslagarna i olika hög grad från lag till lag. Även anslutande förordningar eller myndighetsföreskrifter kan påverkas. Utredningen saknar resurser för att föreslå de följdändringar som krävs. Samtliga sektorslagar bör dock granskas i förhållande till de bestämmelser den föreslagna lagen innehåller. De bestämmelser om myndigheternas befogenheter och sanktionsmöjligheter som föreslås ingå i den nya lagen bör kunna ersätta motsvarande bestämmelser i sektorslagarna. Sektorslagens bestämmelser kan då upphävas. För vissa produktområden kan det dock finnas behov av att bibehålla en viss särreglering, t.ex. om området regleras av tvingande EU-förordningar eller om det behövs straffsanktionerade bestämmelser.

Utgångspunkten med den föreslagna lagen är att den i sin helhet ska vara den normala regleringen av marknadskontroll i Sverige. Genom att föreskriva att den gäller för myndigheter som bedriver marknadskontroll ges den en ställning som det grundläggande instrumentet för i princip all marknadskontroll. Den blir också gällande vid en och samma tidpunkt. Mot denna bakgrund bör lagen innehålla en bestämmelse utformad på detta sätt. För att undvika kollisioner med sektorslagarna bör den föreslagna lagen innehålla en bestämmelse som anger att om en sektorslag eller föreskrifter innehåller bestämmelser som avviker från en bestämmelse i den före-

slagna lagen ska sektorslagens bestämmelser gälla. Eftersom lagens bestämmelser är generaliseringar gjorda utifrån många liknande bestämmelser i sektorslagarna, kan det i enskilda fall förekomma att regleringen i sektorslagen av ett eller annat skäl bör behållas. Genom den föreslagna regleringen har sådana bestämmelser företräde framför regleringen i den föreslagna lagen.

Den föreslagna lagen om marknadskontroll föreslås inte innehålla några regler som utpekar vissa myndigheter som marknadskontrollmyndigheter. Det förefaller mest lämpligt att regeringen bestämmer vilka myndigheter som utövar marknadskontroll enligt lagen.

Marknadskontrollmyndigheters befogenheter och sanktionsmöjligheter

Enligt den föreslagna lagen ska myndigheter som utövar marknadskontroll ha följande befogenheter och sanktionsmöjligheter.

En ekonomisk aktör ska lämna marknadskontrollmyndigheten tillträde till områden, lokaler och andra utrymmen som har betydelse för kontrollen, med undantag för bostäder. Marknadskontrollmyndigheterna har rätt till upplysningar, handlingar och kostnadsfria produktexemplar som behövs för kontrollen.

Polismyndigheten ska på begäran lämna marknadskontrollmyndigheterna den hjälp som behövs när respektive myndighet vidtar åtgärder enligt den föreslagna lagen eller enligt artikel 19 i förordning (EG) nr 765/2008. Myndigheterna ska också kunna begära handräckning av Kronofogdemyndigheten när respektive myndighet vidtar åtgärder enligt den föreslagna lagen eller enligt artikel 19 i förordning (EG) nr 765/2008.

En ekonomisk aktör ska ersätta marknadskontrollmyndigheten för kostnader för undersökning av produktexemplar om produkten inte uppfyller gällande krav. Aktören ska kunna få ersättning för produktexemplar och liknande om det finns särskilda skäl för det.

Myndigheter ska kunna köpa in produkter under annan identitet i syfte att undersöka om produkterna uppfyller gällande produktkrav. Regeringen ska bemyndigas att meddela föreskrifter om hur inköp som kräver fingerade personuppgifter ska hanteras.

Marknadskontrollmyndigheterna får meddela de förelägganden och förbud som behövs för att föreskrivna produktkrav ska uppfyllas eller för att bestämmelserna i den föreslagna lagen ska efter-

levas. Ett sådant föreläggande eller förbud ska förenas med vite om det inte av särskilda skäl är obehövligt. Detsamma gäller ett beslut om åtgärd enligt förordning (EG) nr 765/2008.

Marknadskontrollmyndigheterna får bestämma att förelägganden, förbud och beslut ska gälla omedelbart.

Marknadskontrollmyndigheterna ska också ha möjlighet att förbjuda export och utförsel av produkter som utgör en särskilt allvarlig risk.

Lagen föreslås innehålla en bestämmelse om sanktionsavgift för vissa överträdelser av bestämmelser om produktkrav. I en horisontell lag om marknadskontroll är det inte möjligt att ange vilka överträdelser av gällande produktkrav som kan medföra att sanktionsavgifter påförs den ekonomiska aktören. I stället bör det i den särskilda sektorslagen finnas en bestämmelse om vilka regelöverträdelser som kan medföra sanktionsavgift. Dessa bestämmelser bör hänvisa till regleringen i den föreslagna lagen och då ange att bestämmelserna i den lagen ska tillämpas i fråga om sanktionsavgift.

Det är alltså en senare fråga för lagstiftaren att avgöra vilka överträdelser som bör sanktioneras med avgift. De regelöverträdelser som främst kan komma i fråga för de föreslagna reglerna om sanktionsavgifter bör vara de som är mindre allvarliga eller av normalgraden, är klara och tydliga, som inte kräver någon mer omfattande utredning eller bedömning och där överträdelserna sker med viss frekvens. Överträdelserna bör också vara sådana som i normalfallet sällan leder till allvarliga konsekvenser. Vissa regelöverträdelser i fråga om produktkrav bör således även i fortsättningen vara straffsanktionerade. Särskilt gärningar som är av allvarlig art bör hanteras i det straffrättsliga systemet. Den föreslagna lagen hindrar inte heller att det i sektorslagstiftningen eller i brottsbalken finns straffbestämmelser för regelöverträdelser.

Sanktionsavgift ska enligt lagen beslutas av marknadskontrollmyndigheten om en ekonomisk aktör bryter mot en bestämmelse i annan författning eller i en EU-förordning som reglerar de krav som ställs på den produkt som aktören tillhandahåller och överträdelserna inte är att anse som ringa. Avgiften får uppgå till högst 100 prisbasbelopp. När avgiftens storlek bestäms ska hänsyn tas till överträdelsernas allvar och betydelsen av den bestämmelse som överträdelserna avser. En sanktionsavgift ska tas ut även om överträdelserna inte har skett uppsåtligt eller av oaktsamhet. Under vissa i lagen

angivna omständigheter behöver dock inte avgift beslutas om det är oskäligt. Lagen innehåller också en möjlighet att sätta ned avgiftens storlek i de fall den inte kan sägas stå i rimlig proportion till den aktuella överträdelsen.

För att regelverken på produktområdet inte ska komma i konflikt med dubbelbestraffningsförbudet bör sanktionssystemet utformas så att det går en tydlig skiljelinje mellan straff och sanktionsavgifter. Dubbla sanktioner – straffrättslig påföljd och administrativa sanktioner – bör således inte förekomma för samma otillåtna beteende. Av den föreslagna lagen bör det därför framgå att sanktionsavgift och straff inte ska komma i fråga för samma gärning. Ett motsvarande förbud mot att både vite och sanktionsavgift tas ut bör också finnas i lagen.

Översyn av reglerna om CE-märkning bör göras

Enligt 15 § lagen (2011:791) om ackreditering och teknisk kontroll får en produkt CE-märkas endast om märkningen överensstämmer med bestämmelserna i förordning (EG) nr 765/2008 eller andra rättsakter som innehåller sådana bestämmelser. Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot bestämmelserna i 15 § ska i normalfallet dömas till böter, om gärningen inte är belagd med straff enligt annan författning (17 §).

Av utredningens kartläggning framgår att flera myndigheter kommer i kontakt med produkter för vilka CE-märkning är föreskriven men som saknar sådan märkning eller produkter som är försedda med CE-märkning trots att regler om sådan märkning saknas för den produktkategorin. Uppfattningen om vilka möjligheter myndigheter har att ingripa mot dessa produkter varierar mellan de myndigheter som hanterar dem. Inte någon av de tillfrågade myndigheterna har uppgett att den nämnda straffbestämmelsen har tillämpats i något av de beskrivna fallen; varken för produkter som saknar föreskriven märkning eller produkter som felaktigt har försetts med CE-märkning.

Regeringen har konstaterat att det finns utrymme för förtydligande av CE-regleringen för att göra den mer lättillgänglig och förutsebar. Utredningen delar regeringens uppfattning och anser att det är angeläget att göra en översyn av reglerna om CE-märk-

ning. En sådan översyn ryms dock inte inom ramen för utredningens uppdrag.

Färre statliga myndigheter bör ha marknadskontrollansvar

Marknadskontroll bedrivs i dag av ett stort antal myndigheter. Det är inte heller ovanligt att regelverk som innehåller bestämmelser om produktkrav anger flera olika myndigheter som marknadskontrollmyndigheter för olika egenskaper hos samma produkt.

Det finns en risk att produkter som kontrolleras av flera myndigheter inte kontrolleras i samma utsträckning som de produkter som en enda myndighet har ansvar för. Ett uppdelat marknadskontrollansvar kan också riskera att särskild kompetens hos de enskilda myndigheterna inte utnyttjas till fullo och gör det svårt för den enskilde att skapa sig en överblick av gällande regelverk. Vidare kan en ekonomisk aktör vara tvungen att genomgå flera kontroller utförda av olika myndigheter under samma år. Myndigheternas tolkning och tillämpning av reglerna kan också skilja sig åt, vilket kan vara till nackdel för den enskilde. Det kan också vara svårt för myndigheter att avgöra om en enskild produkt faller under en viss produktkategori och således också vilken myndighet som ansvarar för kontroll av produkten. Detta kan medföra att vissa produkter riskerar att falla mellan stolarna, dvs. att de inte kontrolleras av någon myndighet alls.

Utredningen anser att en översyn av antalet myndigheter som bedriver marknadskontrollverksamhet bör göras. Att koncentrera ansvaret till ett mindre antal myndigheter och samla marknadskontrollkompetens hos dessa kan antas leda till att färre kontroller behövs samt till en mer enhetlig tillämpning av de olika regelverken. Det skulle också bidra till en bättre överblick för de ekonomiska aktörerna i fråga om vilken myndighet som har ansvar för kontroll av en viss produkt. Om ett fåtal myndigheter har marknadskontrollansvar torde också risken för att vissa produktkategorier faller mellan stolarna minska eftersom färre gränsdragningar mellan olika produkter behöver göras. Sammantaget skulle en koncentration av ansvaret till färre myndigheter sannolikt medföra en mer effektiv marknadskontroll.

Områden där marknadskontrollmyndighet saknas

Det har i kartläggningen framkommit att det på vissa områden helt saknas en ansvarig marknadskontrollmyndighet, t.ex. vad gäller MC-hjälmars och taxameterutrustning. Även för kontrollansvaret enligt förordning (EG) nr 1935/2004³ som reglerar material och produkter som är avsedda att komma i kontakt med livsmedel saknas ansvarig myndighet. Branschföreträdare har till utredningen framfört att det är önskvärt att det utses en ansvarig myndighet för kontrollen enligt denna EU-förordning. Livsmedelsverket har också tidigare påtalat avsaknaden av ansvarig myndighet för regeringen och hemställt att sådan utses. Avsaknaden av ansvariga myndigheter för kontroll av vissa produkter kan leda till att allvarliga brister hos enskilda produkter inte upptäcks, vilket ytterst kan riskera människors liv och hälsa. Det är enligt utredningens mening av yttersta vikt att de nämnda produktområdena snarast ses över och att ansvariga marknadskontrollmyndigheter utses.

³ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1935/2004 av den 27 oktober 2004 om material och produkter avsedda att komma i kontakt med livsmedel och om upphävande av direktiven 80/590/EEG och 89/109/EEG.